

การส่งเสริมพฤติกรรมการแปรงฟันของเด็กก่อนวัยเรียน
ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์การบริหารส่วนตำบลเชียงดาว
จังหวัดเชียงใหม่

Promoting Behaviors of Preschool Children to Brush Their Teeth,
Child Development Center of Chiang Dao Sub-district
Administrative Organization, Chiang Mai Province

นิลุบล เบญจกุล

Nillubon benjakul

คณะศึกษาศาสตร์, มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

The Faculty of Education, Chiang Mai University

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาผลของการส่งเสริมพฤติกรรมการแปรงฟันของเด็กก่อนวัยเรียน ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์การบริหารส่วนตำบลเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่กลุ่มตัวอย่าง คือ เด็กก่อนวัยเรียน เรียน อายุ 3 - 5 ปี ที่อยู่ในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กใน 2 ศูนย์ คือ เด็กก่อนวัยเรียน ในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้านม่วงห้อย เป็นกลุ่มทดลอง ซึ่งกลุ่มนี้จะรับโปรแกรมการส่งเสริมพฤติกรรมการแปรงฟันและการดูแลสุขภาพฟันของเด็กก่อนวัยเรียน และศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้านทุ่งละคร เป็นกลุ่มเปรียบเทียบ ซึ่งกลุ่มนี้จะไม่ได้รับโปรแกรมการส่งเสริมพฤติกรรมการแปรงฟันและการดูแลสุขภาพฟันของเด็กก่อนวัยเรียน โดยทั้งสองกลุ่มเลือกมาจำนวนศูนย์ละ 30 คน การเก็บรวบรวมข้อมูลใช้แบบสัมภาษณ์พฤติกรรมการแปรงฟันและการดูแลสุขภาพฟัน แบบสังเกตพฤติกรรมการแปรงฟันและการดูแลสุขภาพฟันและแบบบันทึกการตรวจปริมาณคราบจุลินทรีย์บนตัวฟัน การเก็บข้อมูลก่อนและหลังการจัดโปรแกรมการส่งเสริมพฤติกรรมการแปรงฟันและการดูแลสุขภาพฟัน มีการจัดกิจกรรม 8 สัปดาห์ เมื่อรวบรวมข้อมูลแล้ว ที่ได้นำมาวิเคราะห์โดยใช้โปรแกรมทางคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป SPSS คำนวณค่าต่างๆ ของสถิติเชิงปริมาณ ดังนี้คือ ข้อมูลทั่วไปและพฤติกรรมการแปรงฟันและการดูแลสุขภาพฟัน โดยทั่วไป จากแบบสัมภาษณ์ ใช้ค่าสถิติร้อยละ การวิเคราะห์เพื่อประเมินความรู้ ทักษะ การปฏิบัติตัว ใช้ค่าเฉลี่ยและค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์ปริมาณคราบจุลินทรีย์

บนตัวฟัน ใช้ค่าสถิติร้อยละ ค่าเฉลี่ยและค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และเมื่อเปรียบเทียบ ความรู้ทัศนคติ การปฏิบัติตัวและปริมาณคราบจุลินทรีย์บนตัวฟันของเด็กก่อนวัยเรียนกลุ่มตัวอย่าง ระหว่างก่อนและหลังการทดลองของกลุ่มตัวอย่างเดียวกันและเปรียบเทียบผลหลังการทดลอง ของเด็กก่อนวัยเรียนกลุ่มตัวอย่างระหว่างกลุ่มตัวอย่างทั้ง 2 กลุ่ม ใช้สถิติ t-test

ผลการวิจัยพบว่า

1. โปรแกรมการส่งเสริมพฤติกรรมการแปรงฟัน โดยใช้กิจกรรมประสบการณ์การเรียนรู้ ประยุกต์ใช้ PRECEDE Fremework ทำให้กลุ่มตัวอย่างกลุ่มทดลองมีความรู้ ทัศนคติ การปฏิบัติตัว ที่ดีขึ้น และปริมาณคราบจุลินทรีย์บนตัวฟันไม่เพิ่มมากขึ้น ส่งผลให้มีพฤติกรรมการแปรงฟันและการดูแลสุขภาพฟันที่ดีขึ้นมากกว่าเดิม

2. ภายหลังการเข้าร่วมโปรแกรมการส่งเสริมพฤติกรรมการแปรงฟันใน 8 สัปดาห์

2.1 คะแนนเฉลี่ยของกลุ่มทดลองภายหลังการส่งเสริมพฤติกรรมการแปรงฟันและการดูแลสุขภาพฟัน ดีกว่าก่อนการทดลองในเรื่องความรู้ ทัศนคติการปฏิบัติตัว มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.001 และปริมาณคราบจุลินทรีย์บนตัวฟันไม่มีความแตกต่างกันทางสถิติ คือ ปริมาณคราบจุลินทรีย์บนตัวฟันไม่ได้เพิ่มมากขึ้นจากก่อนการทดลอง

2.2 คะแนนเฉลี่ยของกลุ่มทดลองภายหลังการส่งเสริมพฤติกรรมการแปรงฟันและการดูแลสุขภาพฟัน ดีกว่ากลุ่มเปรียบเทียบในเรื่องความรู้ทัศนคติการปฏิบัติตัวปริมาณคราบจุลินทรีย์บนตัวฟันมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.001

คำสำคัญ: การส่งเสริมพฤติกรรม; การแปรงฟันของเด็ก

Abatract

This research aims to study the effect of promoting the habit of brushing your child's preschool. Child Development Centre of Tambon Chiang Dao. Chiang Mai is a sample of preschool children ages 3-4 years in the Child Development Center is a preschool in 2. The Child Development Centre, Muang Khong. The experimental group This group will be promoting the habit of brushing and dental health care of preschool children . And Child Development Center, the Field House Theatre. A comparison group This group is not to promote the habit of

brushing and dental health care of preschool children. By two groups of 30 students selected centers collecting data using interviews, behavioral health care, and brushing teeth. Observation checklist brushing and dental healthcare and to check the amount of plaque on the teeth. Collected data before and after the program to promote behavioral health care and brushing teeth. There will be 8 weeks on collected data. Were analyzed using SPSS computer packages calculate quantitative values of the statistics follows is general information and behavioral brushing and dental health care in general. Of interview Using the percentage Analysis to assess the knowledge, attitude and practice. The average and the standard deviation. And analysis of plaque on the teeth. Using the percentage The mean and standard deviation. Compared Knowledge Attitude Practice and amount of plaque on the teeth of preschool sample. Between before and after the experiment and compare the results of the same sample of preschool children in the experimental group between the 2 groups using statistical samples t-test.

The results showed that the

1. Programs promoting behavioral brushing. Activities using a learning experience applying PRECEDE Framework make the sample group had the knowledge, attitude, practice the better and the amount of plaque on the teeth increases. The resulting brushing behavior and dental health care better than ever.

2. Later joining programs promoted brushing habits in 8 weeks.

2.1 Average score of the experimental group after brushing habits and promote dental health. Better than pre-experimental knowledge. Attitudes, practices The difference is statistically significant at 0.001., and the amount of plaque on the teeth, no statistically significant difference is the amount of plaque on the teeth does not increase from the previous trial.

2.2 Average score of the experimental group after brushing habits and promote dental health. Better than the comparison group in terms of knowledge, attitude, practice the amount of plaque on the teeth are different, statistically

significant at 0.001.

Keywords: Promoting Behaviors; Children to Brush Their

บทนำ

สุขภาพอนามัยที่ดีเป็นองค์ประกอบที่สำคัญและจำเป็นของชีวิต “เด็ก” เป็นทรัพยากรที่มีค่ายิ่งของสังคม ทั้งนี้ความเจริญของสังคมย่อมขึ้นกับประสิทธิภาพของเด็กที่จะเติบโตเป็นผู้ใหญ่ต่อไป การที่เด็กมีสุขภาพอนามัยที่ดี จะเป็นกำลังสำคัญต่อการพัฒนาประเทศในทุกๆด้าน”ทันตสุขภาพ” เป็นส่วนสำคัญของสุขภาพอนามัย การมีทันตสุขภาพที่ดีโดยปราศจากโรคในช่องปากและฟันทำหน้าที่ได้อย่างสมบูรณ์ จะส่งผลให้มีสุขภาพอนามัยที่ดีด้วย เด็กก่อนวัยเรียน (3-6 ปี) เป็นวัยที่ฟันน้ำนมขึ้นมามากครบทุกซี่แล้ว โรคในช่องปากที่เป็นปัญหาของเด็กวัยนี้คือ โรคฟันผุ โรคฟันผุเป็นปัญหาเรื้อรัง และมีอัตราการเกิดโรคค่อนข้างสูง จากการประชุมนานาชาติการส่งเสริมสุขภาพช่องปากเด็กวัยเรียนภาคพื้นเอเชีย ครั้งที่ 5 (ACOHPS) ระบุว่าโรคฟันผุในฟันน้ำนมและฟันแท้เป็น 1 ในปัญหาสุขภาพที่พบได้ค่อนข้างสูง เมื่อเปรียบเทียบกับค่าเฉลี่ยของประเทศในภาคพื้นเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ปัจจุบันพบว่าในประเทศไทยเด็กไทยอายุ 3 ปี มีฟันผุไปแล้วถึงร้อยละ 66 โดยฟันผุ เริ่มตั้งแต่ขวบปีแรกและลุกลามอย่างรวดเร็วในช่วงอายุ 1-3 ปี เด็กวัยเรียนอายุ 12 ปี มีฟันผุร้อยละ 57 หรือประมาณ 6 ใน 10 คน เฉลี่ย 2 ซี่/คน และมีสภาวะเหงือกอักเสบร้อยละ 58.9 และจากรายงานผลการสำรวจ สภาวะสุขภาพช่องปากระดับประเทศครั้งที่ 6 ประเทศไทย พ.ศ.2550 พบว่า ร้อยละ 61.4 ของเด็กไทย อายุ 3 ปี มีฟันผุอย่างน้อยหนึ่งซี่ ในกลุ่มนี้ร้อยละ 2.33 เริ่มมีการสูญเสียฟันแล้ว ทั้งที่ฟันน้ำนมควรหลุดตามปกติในช่วงอายุ 6-13 ปี

โดยการวิจัยระยะยาวเกี่ยวกับการเกิดฟันผุในเด็กเล็ก ผลสำรวจ น่าตกใจที่ประเทศไทยพบว่า เริ่มมีการเกิดฟันผุครั้งแรกตั้งแต่เด็กอายุเพียง 9 เดือน ทั้งๆที่ควรจะอยู่ในในช่วงอายุ 8-18 เดือนการเกิดโรคฟันผุถือเป็นปัญหาสำคัญที่ยังต้องการการดูแลอย่างยิ่ง การแปรงฟันในเด็กวัยนี้มีความสำคัญมาก เนื่องจากโดยธรรมชาติแล้วเด็กกับขนมเป็นของคู่กัน การลดการบริโภคขนมเพื่อป้องกันฟันผุอาจเป็นเรื่องยากสำหรับเด็ก ผู้ปกครองอาจ ไม่สามารถควบคุมได้ตลอดเวลา แต่หากเด็กทานอาหารหรือขนมแล้วรู้จักที่จะแปรงฟัน ก็สามารถป้องกันฟันผุได้ ดังนั้นการฝึกให้เด็กมีวินัยในการแปรงฟัน จึงควรสร้างตั้งแต่วัยเด็กเล็กๆ เพราะเป็นวัยที่รับสิ่งต่างๆได้ง่าย หากปลูกฝังสิ่งที่ดี แต่หากเด็กถูกบังคับให้แปรงฟัน เด็กย่อมไม่มีความ

สุข และไม่สามารถสร้างให้เกิดเป็นนิสัยที่ยั่งยืนได้ การทำให้เด็กเกิดความเชื่อว่าการแปรงฟันสามารถทำให้ฟันดี มีความตั้งใจที่จะปฏิบัตินั้นต้องอาศัย ความถี่ของแรงผลักดันและแรงจูงใจที่จะเป็นตัวกระตุ้นให้เด็กมีความสนใจและตั้งใจที่จะแปรงฟันด้วยตนเองโดยไม่ต้องให้ใครบอก โดยในจังหวัดเชียงใหม่ทั้งที่เป็นเขตเมือง กลับพบปัญหาฟันผุในเด็กเล็กในอัตราที่สูง โดยเฉพาะเด็กในเขตชนบท ซึ่งปัญหาที่พบมาก ได้แก่ ปัญหาเด็กไม่ยอมแปรงฟันหลังอาหารกลางวัน สอดคล้องกับผลการสำรวจพฤติกรรมการแปรงฟันหลังอาหารกลางวัน ที่ศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียน ในเขตศูนย์พัฒนาเด็กเล็กที่อยู่ภายใต้การดูแลขององค์การบริหารส่วนตำบลเชียงดาว อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่ ในปี พ.ศ.2554 พบว่า ผู้ปกครองต้องเตือนและบังคับเด็กให้แปรงฟัน ร้อยละ 69.45 เด็กแปรงฟันหลังอาหารกลางวันเพียง ร้อยละ 48.82 โดยมีจำนวนเด็กก่อนวัยเรียนจำนวนเกินครึ่งไม่มีการแปรงฟันหลังอาหารกลางวัน ทั้งๆที่ทางศูนย์เด็กเล็กได้เข้าร่วมโครงการแปรงฟัน หลังอาหารกลางวันของทางสำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ ของกองทันตสาธารณสุข กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข ซึ่งพฤติกรรมดังกล่าว ทำให้เด็กก่อนวัยเรียนส่วนใหญ่เสี่ยงต่อการเกิดโรคฟันผุที่รุนแรงได้ จากการสัมภาษณ์เด็กถึงเหตุผลที่เด็กไม่ชอบแปรงฟัน พบว่ามีหลายเหตุผล ได้แก่ แปรงฟันแล้วเจ็บ แปรงฟันแล้วอยากอาเจียน ห่วงเล่นกับเพื่อน ขี้เกียจแปรงฟัน ไม่ชอบเอาอะไรเข้าไปในช่องปาก และไม่ชอบยาสีฟัน คิดว่าฟันคงไม่ผุ หากไม่แปรงฟัน โดยงานวิจัยนี้ทดลองใช้ในพื้นที่อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่ เนื่องมาจากเด็กในเขตชนบทมีอัตราภาวะโรคฟันผุมากกว่าเด็กในเมือง จึงคัดเลือกศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลเชียงดาว อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่ เป็นพื้นที่ทำการศึกษาวิจัย ดังที่กล่าวมาได้มีการสำรวจพฤติกรรมการแปรงฟันที่ศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียนในเขตการดูแลขององค์การบริหารส่วนตำบลเชียงดาว อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงตระหนักถึงความสำคัญของปัญหาโรคฟันผุในเด็กก่อนวัยเรียนในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ดังนั้น ผู้วิจัยจึงสนใจเพื่อศึกษาผลการส่งเสริมพฤติกรรมการแปรงฟันของเด็กก่อนวัยเรียนในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก โดยการให้ความรู้ สร้างทัศนคติที่ดีและฝึกทักษะในการแปรงฟัน การปรับพฤติกรรมเด็กให้รู้สึกชอบและสนุกกับการแปรงฟัน ว่าจะสามารถเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการแปรงฟันได้มากเพียงใด อันจะนำมาซึ่งการแก้ปัญหาโรคฟันผุของเด็กก่อนวัยเรียนให้ลดลงได้

วัตถุประสงค์การวิจัย

โดยวัตถุประสงค์ทั่วไปของการวิจัย คือ เพื่อศึกษาผลของการส่งเสริมพฤติกรรม การแปรงฟันของเด็กก่อนวัยเรียน ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์การบริหารส่วนตำบลเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่ และวัตถุประสงค์เฉพาะ เพื่อศึกษาความรู้ ทักษะ การปฏิบัติตัว ปริมาณ คราบจุลินทรีย์บนตัวฟันของเด็กก่อนวัยเรียนในกลุ่มทดลองและกลุ่มเปรียบเทียบ ระยะก่อน การส่งเสริมพฤติกรรม การแปรงฟันของเด็กก่อนวัยเรียน ระยะหลังการส่งเสริมพฤติกรรม การแปรงฟันของเด็กก่อนวัยเรียนและภายหลังการส่งเสริมพฤติกรรม การแปรงฟันของเด็กก่อนวัยเรียน

ขอบเขตการวิจัย

การศึกษาครั้งนี้มีขอบเขตการศึกษาคือ เด็กก่อนวัยเรียนในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กที่อยู่ในเขตการดูแลขององค์การบริหารส่วนตำบลเชียงดาว อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาวิจัย คือ เด็กก่อนวัยเรียน อายุ 3-5 ปี ที่อยู่ในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กใน 2 ศูนย์ โดยมีศูนย์ละ 30 คน โดยทำการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) ตามเกณฑ์ที่กำหนด โดยมีเด็กก่อนวัยเรียน ในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้านม่วงซ้อง เป็นกลุ่มทดลอง และเด็กก่อนวัยเรียนในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้านทุ่งละคร อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่ เป็นกลุ่มเปรียบเทียบ การศึกษาวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยกึ่งทดลอง โดยการใช้กระบวนการประยุกต์ใช้แนวคิดทฤษฎี PRECEDE Framework

จากการศึกษาทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ทั้งภายในประเทศและต่างประเทศ สามารถสรุปได้ว่า ถ้าหากสามารถเสริมสร้างแรงจูงใจให้เด็กหันมาสนใจที่จะปรับเปลี่ยนพฤติกรรม โดยใช้โปรแกรมการส่งเสริมพฤติกรรม การแปรงฟัน โดยปลูกฝังให้เด็กมีความต้องการที่จะทำ หรือพยายามที่จะกระทำพฤติกรรม การแปรงฟันที่ถูกต้อง โดยการให้ความรู้ที่เหมาะสมกับวัยและพัฒนาการของร่างกาย สร้างความเชื่อ เจตคติ ทักษะที่ดี ฝึกการปฏิบัติ การสาธิตให้เห็นจริง โดยประยุกต์ใช้ทฤษฎี PRECEDE Framework การใช้ดนตรีและเสียงเพลงเป็นตัวกระตุ้น โดยจัดกิจกรรมสร้างสรรค์ทางดนตรีและเสียงเพลง เพื่อเพิ่มความถี่ของพฤติกรรมส่งเสริมทันตสุขภาพที่พึงประสงค์ รวมทั้งการให้การเสริมแรงโดยผู้ดูแลเด็กก่อนวัยเรียนจะคอยกระตุ้น สร้างแรงเสริมแก่เด็ก โดยการให้รางวัลที่เป็นสิ่งของ คำชมเชย การยอมรับ การลงโทษ หรือการไม่ยอมรับในพฤติกรรมนั้น ๆ การแสดงความรัก ดูแลเอาใจใส่ แสดงความชื่นชม แนะนำ ตักเตือน กระตุ้นเตือน ให้กำลังใจ เพื่อให้เด็กแปรงฟัน ซึ่งทั้งหมดนี้เมื่อนำมา

ประยุกต์ใช้กับงานด้านทันตสาธารณสุขก็น่าจะเป็นปัจจัยที่จะช่วยทำให้เด็กในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก มีพฤติกรรมกรรมการแปรงฟันที่ดียิ่งขึ้น ช่องปากสะอาดขึ้น ส่งผลทำให้สภาวะโรคฟันผุลดลงได้ ก่อให้เกิดพฤติกรรมส่งเสริมทันตสุขภาพที่ดี

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ประกอบด้วย 2 ส่วน คือ เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัย ประกอบด้วย 3 ชุด ดังนี้ ชุดที่ 1 แบบสัมภาษณ์พฤติกรรมกรรมการแปรงฟันและการดูแลสุขภาพฟันของเด็กก่อนวัยเรียน ชุดที่ 2 แบบสังเกตการปฏิบัติตัวในเรื่องการแปรงฟันและการดูแลสุขภาพฟันของเด็กก่อนวัยเรียน ชุดที่ 3 แบบบันทึกการตรวจปริมาณคราบจุลินทรีย์บนตัวฟันของเด็กก่อนวัยเรียน และเครื่องมือที่ใช้ในการจัดกิจกรรมส่งเสริมพฤติกรรมกรรมการแปรงฟันและการดูแลสุขภาพฟันสำหรับเด็กก่อนวัยเรียนในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ซึ่งประยุกต์ใช้ทฤษฎี PRECEDE Framework

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบกึ่งทดลอง (Quasi-Experimental Research) โดยเลือกกลุ่มประชากรมาศึกษา 2 กลุ่ม คือ กลุ่มทดลอง (Experimental Group) และกลุ่มเปรียบเทียบ (Comparison Group) โดยรวบรวมข้อมูลก่อนการทดลองและหลังการทดลอง ทั้งสองกลุ่ม ก่อนดำเนินการวิจัยผู้วิจัยและคณะได้ดำเนินการปรับสภาวะอนามัยช่องปากตามสภาพปัญหาแก่เด็กก่อนวัยเรียน เพื่อลดสภาวะอนามัยช่องปากที่เป็นอุปสรรคต่อการวิจัยทั้งกลุ่มทดลองและกลุ่มเปรียบเทียบ เปรียบเทียบประสิทธิผลของการจัดกิจกรรมส่งเสริมการแปรงฟันของเด็กก่อนวัยเรียน โดยมีรูปแบบการวิจัยแบบ Pretest - Posttest Two - Group Design โดยกลุ่มทดลองจะได้รับการการจัดกิจกรรมส่งเสริมการแปรงฟัน โดยใช้แนวคิดการประยุกต์ใช้ทฤษฎี PRECEDE Framework ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น ส่วนกลุ่มเปรียบเทียบได้รับการเรียนการสอนเรื่องการแปรงฟันตามปกติ ใช้เวลาดำเนินการวิจัยทั้งหมด 3 เดือน หลังจากนั้นเก็บรวบรวมข้อมูลภายหลังการทดลองทั้ง 2 กลุ่ม โดยการดำเนินการวิจัยครั้งนี้ ได้แบ่งการดำเนินงานออกเป็น 4 ระยะ ได้แก่ ระยะเตรียมการทดลอง ระยะก่อนดำเนินการทดลอง ระยะดำเนินการทดลอง และระยะหลังการทดลอง

โดยมีขั้นตอน ระยะเตรียมการทดลอง กลุ่มทดลอง คือ ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้านม่วงหุ้ง ผู้วิจัยทำการสำรวจข้อมูลเบื้องต้นของเด็กก่อนวัยเรียน เพื่อสำรวจพฤติกรรมกรรมการแปรงฟันและการดูแลสุขภาพฟันเด็กก่อนวัยเรียน ของกลุ่มเป้าหมายก่อนดำเนินการ โดยใช้แบบสัมภาษณ์พฤติกรรมกรรมการแปรงฟันและการดูแลสุขภาพฟันของเด็กก่อนวัยเรียน ทำการสัมภาษณ์

เด็กก่อนวัยเรียนโดยตัวผู้วิจัย ทำการตรวจสุขภาพช่องปากของเด็กก่อนวัยเรียนในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้านม่วงซ้อย โดยจากทีมทันตแพทย์ คณะทันตแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ โดยใช้แบบบันทึกการตรวจปริมาณคราบจุลินทรีย์บนตัวฟันของเด็กก่อนวัยเรียน ทำการตรวจสุขภาพช่องปากร่วมกับการย้อมสีฟันของเด็กแต่ละคน วิเคราะห์หาสาเหตุ จากผลการตรวจสุขภาพช่องปากของเด็ก พร้อมกับปรับสภาวะอนามัยช่องปากตามสภาพปัญหาแก่เด็กก่อนวัยเรียน เพื่อลดสภาวะอนามัยช่องปากที่เป็นอุปสรรคต่อการวิจัยทั้งกลุ่มทดลองและกลุ่มเปรียบเทียบ ผู้วิจัยแจกเครื่องมือหรืออุปกรณ์เครื่องใช้ในการแปรงฟัน จากนั้นผู้วิจัยและผู้ดูแลเด็กร่วมกันหาแนวทางและวิธีการวางแผนการดำเนินการแปรงฟันและการดูแลสุขภาพฟันของเด็กก่อนวัยเรียนร่วมกันวางแผนหากวิธีหรือวิธีการ เพื่อให้เด็กแปรงฟัน อาทิ การสนับสนุนทางด้านอารมณ์ จากนั้นผู้วิจัยจัดอบรมเรื่องการแปรงฟันและการดูแลสุขภาพฟันของเด็กก่อนวัยเรียน โดยสาธิตและปฏิบัติในเรื่องการแปรงฟันที่ถูกต้องวิธี ให้แก่ผู้ดูแลเด็ก เพื่อให้เกิดทักษะในการแปรงฟันและการดูแลสุขภาพฟันของเด็กก่อนวัยเรียนและสามารถตรวจฟันให้เด็กได้ และเพื่อให้ผู้ดูแลเด็กตระหนักในการดูแลสุขภาพฟันของเด็กก่อนวัยเรียนและให้ผู้ดูแลเด็กให้ความร่วมมือในการศึกษาคั้งนี้ (อบรมระยะเวลา 3 ชั่วโมง)

ระยะดำเนินการทดลอง ดำเนินการทดลองกับกลุ่มทดลอง คือเด็กก่อนวัยเรียน โดยจัดกิจกรรมที่จัดขึ้นโดยประยุกต์ทฤษฎี PRECEDE Framework มีการจัดกิจกรรมทั้งหมดระยะเวลานาน 8 สัปดาห์ โดยใช้ปัจจัยนำ (การจัดกิจกรรมระยะเวลา 3 ชั่วโมง ทุกวัน คือวันจันทร์ถึงวันศุกร์) กิจกรรมอบรมและสร้างประสบการณ์เรียนรู้แก่เด็กก่อนวัยเรียน โดยการให้ความรู้เรื่องฟัน ลักษณะของฟัน โครงสร้างของฟัน รูปร่างของฟัน หน้าที่ของฟัน และความสำคัญของฟัน การเกิดโรคฟันผุ ลักษณะของโรคฟันผุ อาการของโรคฟันผุ การรักษาฟันผุ การป้องกันฟันผุ ประโยชน์ของการแปรงฟัน ข้อดีของการมีฟันที่สะอาด อุปกรณ์การแปรงฟัน การฝึกทักษะในการแปรงฟัน วิธีการแปรงฟัน จัดกิจกรรมให้เด็กเรื่องการสร้างความเชื่อ ค่านิยมทัศนคติที่ดีต่อการแปรงฟันของเด็กก่อนวัยเรียนโดยการใช้กิจกรรมการเรียนรู้ การสนทนา การสาธิตและอธิบาย การวาดภาพพระบายสี การเล่นเกมส์ การเล่านิทาน การร้องเพลงและการใช้สื่อวีดิทัศน์ สื่อการ์ตูน เพื่อดึงดูดความสนใจของเด็ก และก่อให้เกิดความสนุกสนาน จากนั้นจัดกิจกรรมโดยการที่ก่อนเด็กได้รับประทานอาหารกลางวันในทุกวัน ผู้ดูแลเด็กให้เด็กดูสื่อวีดิทัศน์/สื่อการ์ตูน เรื่องสั้นๆประมาณ 5 - 15 นาที เกี่ยวกับการแปรงฟันและการดูแลสุขภาพฟัน เพื่อกระตุ้นให้เด็กแปรงฟันหลังจากรับประทานอาหารกลางวันและใช้เสียงเพลงเป็นสัญญาณเตือนให้เด็กมีการเตรียมพร้อมก่อนแปรงฟัน จัดกิจกรรมให้เด็กแปรงฟันหลังอาหารโดยใช้เสียง

เพลงเป็นตัวกำกับนาน 2 นาทีในขณะที่เด็กแปรงฟัน จัดกิจกรรมนี้เป็นระยะเวลาดำเนินการ 8 สัปดาห์ เป็นประจำทุกวัน ให้เด็กแปรงฟันเข้าจังหวะเพลงหลังอาหารที่โรงเรียนทุกวัน ซึ่งเป็นระยะเวลาที่เหมาะสมกับเด็ก สามารถช่วยสร้างความเพลิดเพลินและสนุกสนานในการแปรงฟันแก่เด็กได้ โดยเน้นการแปรงฟันให้สะอาดทั่วถึง ทุกซี่ โดยเฉพาะซี่ในสุด และแจ้งให้เด็กรู้ว่าจะมีการประกวดสุดยอดเด็กดีมีฟันสวย มีของรางวัลให้กับเด็กที่เป็นเด็กเก่ง สามารถไปแปรงฟันเองโดยไม่ต้องบอก และแปรงฟันได้สะอาดมากกว่าคนอื่น แนะนำเพิ่มเติมว่า เด็กควรแปรงฟันหลังอาหาร ก่อนนอน และตื่นนอนตอนเช้าทุกวัน เพื่อความสะอาดของปากและฟัน ตลอดจนฝึกนิสัยรักการแปรงฟัน โดยระหว่างการทำกิจกรรม ผู้ดูแลเด็กคอยสังเกตพฤติกรรม การแปรงฟันของเด็กอย่างต่อเนื่อง และทำการบันทึกลงในแบบสังเกตการปฏิบัติตัวในเรื่องการแปรงฟันและการดูแลสุขภาพฟันของเด็กก่อนวัยเรียนและคอยเสริมปัจจัยเสริมเพื่อสนับสนุนให้เด็กเกิดแรงจูงใจตลอดระยะเวลาดำเนินการทดลอง ก่อให้เกิดพฤติกรรมที่พึงประสงค์

ระยะหลังการทดลอง หลังรับประทานอาหารกลางวันให้เด็กก่อนวัยเรียนมีการแปรงฟันตามปกติ โดยไม่มีการใช้โปรแกรมส่งเสริมพฤติกรรมใดๆ เป็นระยะเวลา 4 สัปดาห์ เป็นระยะที่ทิ้งช่วงไว้ก่อนที่จะมีการเก็บข้อมูลหลังการทดลองอีกครั้ง เพื่อจะได้ดูว่าหลังการทดลองโปรแกรมส่งเสริมพฤติกรรมการแปรงฟันไปแล้วหากเราทิ้งช่วงไว้โดยจัดกิจกรรมใดๆ จะได้ทราบถึงผลหลังการทดลองว่าเด็กยังคงมีพฤติกรรมนั้นๆหรือไม่ จากนั้น เก็บรวบรวมข้อมูลหลังการทดลอง จากกลุ่มทดลอง โดยใช้แบบสัมภาษณ์พฤติกรรมการแปรงฟันและการดูแลสุขภาพฟันของเด็กก่อนวัยเรียน แบบสังเกตการปฏิบัติตัวในเรื่องการแปรงฟันและการดูแลสุขภาพฟันของเด็กก่อนวัยเรียน และแบบบันทึกการตรวจปริมาณคราบจุลินทรีย์บนตัวฟันของเด็กก่อนวัยเรียน (ตรวจโดยทันตบุคลากร) ในกลุ่มทดลอง ภายหลังการทดลองอีกครั้งและประเมินประสิทธิผลของการส่งเสริมพฤติกรรมการแปรงฟันและการดูแลสุขภาพฟันของเด็กก่อนวัยเรียนในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ก่อนและหลังดำเนินการในกลุ่มทดลอง โดยดูจากความรู้ ทักษะ การปฏิบัติตัวของเด็กก่อนวัยเรียนและความสะอาดของฟันของเด็กก่อนวัยเรียน

โดยกลุ่มเปรียบเทียบ คือ ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้านทุ่งละคร ระยะเตรียมการทดลองและระยะก่อนดำเนินการทดลองมีการดำเนินการเหมือนกับกลุ่มทดลอง แต่ระยะดำเนินการทดลองเด็กก่อนวัยเรียนได้รับการเรียนการสอนในเรื่องการแปรงฟันตามปกติและเด็กก่อนวัยเรียนไม่ได้รับการส่งเสริมพฤติกรรมการแปรงฟันและการดูแลสุขภาพฟันจะมีการแปรงฟันตามปกติ จากนั้นระยะหลังการทดลอง ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลหลังการทดลอง จากกลุ่ม

เปรียบเทียบ โดยใช้แบบสัมภาษณ์พฤติกรรมการแปรงฟันและการดูแลสุขภาพฟันของเด็กก่อนวัยเรียน แบบสังเกตการปฏิบัติตัวในเรื่องการแปรงฟันและการดูแลสุขภาพฟันของเด็กก่อนวัยเรียน และแบบบันทึกการตรวจปริมาณคราบจุลินทรีย์บนตัวฟันของเด็กก่อนวัยเรียน (ตรวจโดยทันตบุคลากร) ในเปรียบเทียบ ภายหลังการทดลองอีกครั้ง และขั้นตอนสุดท้ายนำข้อมูลที่ได้ทั้งหมดทั้งสองกลุ่ม มาลงรหัส บันทึกข้อมูล เพื่อเตรียมวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติ เมื่อเก็บรวบรวมข้อมูลได้ครบตามต้องการแล้ว ก็ทำการตรวจให้คะแนนพร้อมทั้งลงรหัสตรวจแก้ไขเพื่อให้ข้อมูลมีความถูกต้องครบถ้วนและนำมาข้อมูลที่ได้อาวิเคราะห์ โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS (Statistical Package for the Social Sciences) การวิเคราะห์ข้อมูลใช้ค่าสถิติตามลักษณะข้อมูลดังนี้ การแจกแจงความถี่เป็นร้อยละ วิเคราะห์ข้อมูลทั่วไป เช่น เพศ อายุ การพักอาศัย อาชีพของผู้ปกครอง และพฤติกรรมการแปรงฟันและการดูแลสุขภาพฟัน โดยทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง ใช้ค่าเฉลี่ย (X) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) แสดงคะแนนความรู้ ทักษะ การปฏิบัติตัว การแจกแจงความถี่เป็นร้อยละ ใช้ค่าเฉลี่ย (X) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) แสดงปริมาณคราบจุลินทรีย์ที่ติดบนฟันเด็กแต่ละคน นำมาจัดระดับความสะอาดในช่องปากตามเกณฑ์ที่กำหนด ใช้ Paired Samples T-Test ทดสอบนัยสำคัญทางสถิติของความแตกต่างในค่าเฉลี่ยคะแนนรวมความรู้ ทักษะ การปฏิบัติตัว ปริมาณคราบจุลินทรีย์ที่ติดบนตัวฟัน ก่อนและหลังการทดลอง ของเด็กก่อนวัยเรียนกลุ่มตัวอย่างภายในกลุ่มทดลองและกลุ่มเปรียบเทียบ และใช้ Independent Samples T-Test ทดสอบนัยสำคัญทางสถิติของความแตกต่างในค่าเฉลี่ยคะแนนรวมความรู้ ทักษะ การปฏิบัติตัว ปริมาณคราบจุลินทรีย์ที่ติดบนตัวฟัน ก่อนและหลังการทดลอง ของเด็กก่อนวัยเรียนกลุ่มตัวอย่างระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มเปรียบเทียบ

บทสรุป

โดยสรุปและอภิปรายผลการวิจัย ดังนี้ ลักษณะทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างและพฤติกรรมการแปรงฟันและการดูแลสุขภาพฟันโดยทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง ในเรื่องเพศ พบว่า เด็กก่อนวัยเรียนกลุ่มตัวอย่าง กลุ่มทดลองและกลุ่มเปรียบเทียบ ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง มีอายุ 4 ปี ส่วนใหญ่พักอาศัยอยู่กับบิดา มารดา ผู้ปกครองส่วนใหญ่มีอาชีพเกษตรกร มีความสม่ำเสมอการแปรงฟันหลังรับประทานอาหารกลางวันเป็นประจำทุกวัน ส่วนใหญ่ไม่ต้องการเตือนก่อนการแปรงฟันหลังอาหารกลางวัน มีวิธีการแปรงฟัน โดยแปรงฟันขึ้นลงตามแนวตั้ง มีการใช้ระยะเวลาในการแปรงฟันในแต่ละครั้งแปรงฟันไม่ถึง 2 นาที ในช่วง 1 ปีที่

ผ่านมาได้รับการตรวจสุขภาพฟัน ส่วนใหญ่ไม่เคยขาดเรียนเพราะปวดฟัน เด็กก่อนวัยเรียนกลุ่มตัวอย่าง กลุ่มทดลอง มีการกินขนมหรือของกินเล่นที่ทานบ่อยที่สุดนอกมื้ออาหาร ส่วนใหญ่คือน้ำหวาน น้ำอัดลม และกลุ่มเปรียบเทียบ ส่วนใหญ่คือ ขนมปังกรอบ ขนมบรรจุถุง ส่วนใหญ่ไม่มีความสม่ำเสมอในการแปรงฟันทุกครั้งหลังทานขนม ได้รับความรู้ในการแปรงฟันและการดูแลสุขภาพฟันจาก ครู/ผู้ดูแลเด็ก ได้รับการสนับสนุนอุปกรณ์การแปรงฟันจาก ผู้ปกครอง โดยส่วนใหญ่ไม่เคยได้รับคำชมหรือการได้รับการสนับสนุนในเข้าร่วมประกวดเกี่ยวกับฟันสวย

ผลการวิจัยครั้งนี้ พบว่าหลังการทดลอง เด็กก่อนวัยเรียนกลุ่มทดลอง มีความรู้ทัศนคติ การปฏิบัติตัวในเรื่องการแปรงฟันและการดูแลสุขภาพฟัน มากกว่าก่อนการทดลอง และหลังการทดลองเด็กก่อนวัยเรียนมีความรู้ ทัศนคติ การปฏิบัติตัวในเรื่องพฤติกรรมการแปรงฟันและการดูแลสุขภาพฟัน ดีกว่ากลุ่มเปรียบเทียบ ส่วนปริมาณคราบจุลินทรีย์บนตัวฟันของเด็กก่อนวัยเรียนกลุ่มทดลอง ไม่ได้เพิ่มมากขึ้นจากก่อนการทดลอง แต่กลุ่มเปรียบเทียบมีปริมาณคราบจุลินทรีย์บนตัวฟันเพิ่มมากขึ้นมากกว่าก่อนการทดลอง

ภายหลังการทดลองพบว่า ในเรื่องความรู้เกี่ยวกับการแปรงฟันและการดูแลสุขภาพฟัน กลุ่มทดลองที่มีการจัดโปรแกรมการส่งเสริมการแปรงฟัน หลังการทดลองมีการเปลี่ยนแปลงในเรื่องความรู้เรื่องการแปรงฟันและการดูแลสุขภาพฟันไปในทางที่ดีขึ้น ในเรื่องสาเหตุ อาการ การป้องกัน การแปรงฟันและการดูแลสุขภาพฟันของเด็กก่อนวัยเรียน และดีมากกว่ากลุ่มเปรียบเทียบอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

ในเรื่องทัศนคติต่อการแปรงฟันและการดูแลสุขภาพฟัน กลุ่มทดลองที่มีการจัดโปรแกรมการส่งเสริมการแปรงฟัน หลังการทดลองมีการเปลี่ยนแปลงทัศนคติ ความรู้สึก มีความเชื่อต่อการแปรงฟันและการดูแลสุขภาพฟันไปในทางที่ดีขึ้นและดีมากกว่ากลุ่มเปรียบเทียบอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งระหว่างทำการทดลองพบปัญหา ในการเก็บข้อมูลในเรื่องการสื่อสารเกี่ยวกับทัศนคติ ความเชื่อของเด็กก่อนวัยเรียน ซึ่งคำถามจะเป็นแบบถามตอบโดยตรง แต่เด็กก่อนวัยเรียนอาจยังไม่ค่อยเข้าใจในข้อคำถามของตัวผู้วิจัย หรือตอบคำถามไม่ตรงกับ ความนึกคิด ผู้วิจัยจึงได้แก้ปัญหา โดยการทำรูปภาพสัญลักษณ์ไอคอน แสดงสัญลักษณ์หน้าคน แทนความรู้สึกของเด็กก่อนวัยเรียน คือ สัญลักษณ์รูปหน้าคนยิ้มกว้าง แสดงความคิดเห็นหรือทัศนคติ คือ เห็นด้วย สัญลักษณ์รูปหน้าคนทำหน้าเฉยๆ แสดงความคิดเห็นหรือทัศนคติ คือ เฉยๆ สัญลักษณ์รูปหน้าคนทำหน้าบึ้ง แสดงความคิดเห็นหรือทัศนคติ คือ ไม่เห็นด้วย เมื่อเก็บข้อมูลจนนี้แล้ว ทำให้การเก็บข้อมูลในการสื่อสารมีความเข้าใจตรงกันมากขึ้น

ในเรื่องการปฏิบัติตัวในการแปรงฟันและการดูแลสุขภาพฟัน กลุ่มทดลองที่มีการ

จัดโปรแกรมการส่งเสริมการแปรงฟัน หลังการทดลองมีการเปลี่ยนแปลงในการปฏิบัติตัวในการแปรงฟันและการดูแลสุขภาพฟันถูกต้องและดีขึ้นและมากกว่ากลุ่มเปรียบเทียบ ในเรื่องความสม่ำเสมอในการแปรงฟันหลังอาหารกลางวันทุกวัน วิธีแปรงฟันตามแนวนอน - ซ้ายขวาทุกซี่ การทำความสะอาดแปรงลิ้นหลังการแปรงฟัน ใช้ระยะเวลาในการแปรงฟันนาน 2 นาที ใช้กระจกส่องฟันเพื่อตรวจดูฟันหลังการแปรงฟัน

ในเรื่องปริมาณคราบจุลินทรีย์บนตัวฟัน กลุ่มทดลองที่มีการจัดโปรแกรมการส่งเสริมการแปรงฟัน หลังการทดลองมีปริมาณคราบจุลินทรีย์บนตัวฟัน ไม่แตกต่างจากก่อนการทดลองซึ่งอยู่ในเกณฑ์ระดับดีมาก แต่กลุ่มเปรียบเทียบส่วนใหญ่อยู่ในเกณฑ์ระดับดี

ผลการวิเคราะห์ครั้งนี้พบว่าหลังการจัดโปรแกรมการส่งเสริมการแปรงฟันและการดูแลสุขภาพฟันของเด็กก่อนวัยเรียนกลุ่มทดลอง และกลุ่มเปรียบเทียบ มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติในเรื่อง ความรู้ ทักษะคิด การปฏิบัติตัว ปริมาณคราบจุลินทรีย์บนตัวฟัน เนื่องมาจากผลจากการที่กลุ่มทดลองได้รับโปรแกรมการส่งเสริมพฤติกรรมการแปรงฟัน โดยจัดกิจกรรมประสบการณ์การเรียนรู้ ประยุกต์ใช้ PRECEDE Framework ทำให้เด็กก่อนวัยเรียนมีความรู้ ทักษะคิด การปฏิบัติตัว ที่ดีขึ้น และปริมาณคราบจุลินทรีย์บนตัวฟัน ไม่เพิ่มมากขึ้น ส่งผลให้เด็กก่อนวัยเรียนกลุ่มทดลองมีพฤติกรรมการแปรงฟันและการดูแลสุขภาพฟันที่ดีขึ้นมากกว่าเดิม ซึ่งจากผลการศึกษานี้พบว่ามีความสอดคล้องกับ นางชลีกุล วงษ์ถาวร (2548:บทคัดย่อ) ที่ศึกษาโปรแกรมสุขศึกษาในการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม ทนต สุขภาพของเด็กก่อนวัยเรียน พบว่า ภายหลังการทดลอง ผู้ปกครองกลุ่มทดลองมีความรู้ เจตคติ และการปฏิบัติเกี่ยวกับการดูแลสุขภาพ ช่องปากของเด็กก่อนวัยเรียน หลังการทดลอง และระยะติดตามผลหลังการทดลองเพิ่มขึ้นมากกว่า กลุ่มเปรียบเทียบ ส่วนเด็กก่อนวัยเรียนกลุ่มทดลองมีพฤติกรรมการบริโภคอาหารว่างลดลง มีพฤติกรรมการแปรงฟันดีขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และมีปริมาณคราบจุลินทรีย์บนตัวฟันหลังการทดลองและระยะติดตามผล หลังการทดลองน้อยกว่า การจัดโปรแกรมสุขศึกษา มีผลทำให้เด็ก และผู้ปกครองเด็กมีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมทนตสุขภาพของเด็กก่อนวัยเรียนดีขึ้น อีกทั้งยังสอดคล้องกับ สุพรรณิกา อุบลบาน (2553:บทคัดย่อ) ที่ศึกษาการประยุกต์ทฤษฎีแรงจูงใจเพื่อส่งเสริมพฤติกรรมแปรงฟันของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-5 ภายหลังการทดลองพบว่า กลุ่มทดลองมีความรู้เกี่ยวกับการดูแลทันตสุขภาพ เจตคติต่อการแปรงฟันและการปฏิบัติในการแปรงฟันที่ถูกต้อง รวมถึงทักษะการแปรงฟันที่ถูกต้อง ดีขึ้นกว่าก่อนการทดลองและดีกว่ากลุ่มเปรียบเทียบอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ สำหรับปริมาณคราบจุลินทรีย์ พบว่ากลุ่มทดลองมีคะแนนเฉลี่ยปริมาณ

คราบจุลินทรีย์บนตัวฟันลดลงกว่า ก่อนการทดลอง และแตกต่างจากกลุ่มเปรียบเทียบอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งแสดงว่าโปรแกรม ทันตสุขศึกษาที่ประยุกต์ทฤษฎีแรงจูงใจส่งผลทำให้นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-5 มีการแปรงฟันที่ถูกต้องวิธีและสม่ำเสมอ ซึ่งจะส่งผลให้มีทันตสุขภาพที่ดีต่อไป และยังสอดคล้องกับ อภินันท์ บุญศรี(2548:บทคัดย่อ) ที่ศึกษาผลของชุดการฝึกแปรงฟันตามเทคนิคการแต่งพฤติกรรมที่มีต่อการแปรงฟันของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ภายหลังการทดลองพบว่า นักเรียนกลุ่มทดลองมีพฤติกรรมการแปรงฟันเพิ่มขึ้น หลังจากได้รับการใช้ชุดการฝึกแปรงฟันตามเทคนิคการแต่งพฤติกรรม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ นักเรียนกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม มีพฤติกรรมการแปรงฟันแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ นักเรียนกลุ่มทดลองมีความคงทนของพฤติกรรมการแปรงฟันในระยะทดลองและระยะติดตามผลไม่แตกต่างกัน การฝึกแปรงฟันตามเทคนิคการแต่งพฤติกรรม สามารถนำไปใช้ในการเพิ่มพฤติกรรมใหม่ที่พึงประสงค์ เพื่อสร้างเสริมให้นักเรียนมีพฤติกรรมดูแลสุขภาพปากและฟันได้อย่างถูกต้องวิธีและสม่ำเสมอและยังสอดคล้องกับ รุ่งนภา สนิทรัมย์(2554:บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเปรียบเทียบพฤติกรรมการแปรงฟันของเด็กก่อนวัยเรียนและเปรียบเทียบระดับความสะอาดในช่องปากของเด็กก่อนวัยเรียน ระหว่างเด็กที่ได้รับโปรแกรมและเด็กที่ไม่ได้รับโปรแกรมส่งเสริมพฤติกรรมการแปรงฟันสำหรับเด็กก่อนวัยเรียนในศูนย์พัฒนาเด็กโปรแกรมที่ประยุกต์ใช้ทฤษฎีแรงสนับสนุนทางสังคม และทฤษฎีการวางเงื่อนไขแบบการกระทำด้วยการเสริมแรง ประกอบด้วยการให้ความรู้ การฝึกปฏิบัติแปรงฟันตามเสียงเพลง และการสร้างแรงจูงใจด้วยการชมและให้รางวัล ภายหลังการทดลอง เด็กกลุ่มทดลองมีพฤติกรรมการแปรงฟันดีขึ้นกว่าก่อนการทดลองและดีกว่ากลุ่มควบคุม เด็กกลุ่มทดลองมีความสะอาดในช่องปากดีขึ้นกว่าก่อนทดลองและดีกว่ากลุ่มควบคุม

ฉะนั้นจึงสรุปได้ว่าการส่งเสริมพฤติกรรมการแปรงฟันของเด็กก่อนวัยเรียน โดยการจัดโปรแกรมกิจกรรมประสบการณ์การเรียนรู้ ประยุกต์ใช้ทฤษฎี PRECEDE Framework ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นนำมาใช้ในการวางแผนการจัดโปรแกรมการส่งเสริมพฤติกรรมการแปรงฟันเป็นผลให้เด็กก่อนวัยเรียน มีความรู้ ทักษะคิด การปฏิบัติตัวเกี่ยวกับการแปรงฟันและการดูแลส่งเสริมสุขภาพฟันที่ดีขึ้น และเป็นผลให้ปริมาณคราบจุลินทรีย์บนตัวฟันไม่มีปริมาณเพิ่มมากขึ้น โดยมีการนำปัจจัยนำ คือโปรแกรมการส่งเสริมพฤติกรรมการแปรงฟันและการดูแลสุขภาพฟันแก่เด็กก่อนวัยเรียน และนำเอาข้อมูลมาจัดเนื้อหาการสอนในเรื่องการส่งเสริมพฤติกรรมการแปรงฟันและการดูแลสุขภาพฟันและการจัดโปรแกรมในกลุ่มให้สอดคล้องกับความเป็นจริง คือ การให้ความรู้ในเรื่องการแปรงฟันและการดูแลสุขภาพฟัน จากการให้กิจกรรมการสอน ส่งผลให้เด็กก่อนวัยเรียนมีความรู้ ที่ดีขึ้นมากกว่าก่อนการทดลอง ซึ่งก่อนหน้านี้ทางศูนย์

พัฒนาเด็กเล็กมีเพียงการจัดให้มีการแปรงฟันหลังอาหารกลางวัน โดยให้เด็กก่อนวัยเรียนแปรงฟันเองไม่มีการตรวจสอบสภาพช่องปากหลังเด็กแปรงฟันเสร็จ ไม่มีสื่อในการเรียนการสอนทางทันตสุขศึกษา ทำให้ผลในเรื่องความรู้ก่อนการทดลองของเด็กก่อนวัยเรียนมีค่าน้อย เพราะเด็กก่อนวัยเรียนยังขาดการกระตุ้นเตือน ขาดการฝึกทักษะในการแปรงฟันและการดูแลสุขภาพฟันจึงส่งผลให้เกิดโรคฟันผุ และจากการที่ผู้วิจัยนำปัจจัยเอื้อ เพื่อเอื้ออำนวยให้เด็กมีเครื่องมือหรืออุปกรณ์ในการแปรงฟันและการดูแลสุขภาพฟัน จะช่วยทำให้เด็กที่มีแรงจูงใจภายในตัวหรือที่มีความปรารถนาอยู่แล้วสามารถก่อให้เกิดพฤติกรรมแปรงฟันและการดูแลสุขภาพฟันที่ดีได้ และยังมี การสนับสนุนให้เด็กก่อนวัยเรียนมีส่วนร่วม และมีความสนุกสนานกับการเรียนรู้ จากการเล่านิทาน วาดภาพระบายสี หรือการเล่นเกมส์ รวมถึงการใช้สื่อการเรียนการสอนที่สนุกสนานไม่น่าเบื่อ เช่นสื่อมัลติมีเดีย เป็นการส่งเสริมให้เด็กก่อนวัยเรียนเกิดทักษะรวดเร็วขึ้น ควรให้เด็กวัยนี้ได้มีการแปรงฟันให้ติดเป็นนิสัย และยังถ้าได้ฝึกพร้อมกับสิ่งที่จะสามารถกระตุ้น หรือจูงใจให้เด็กมีความสนใจในการแปรงฟันมากขึ้น การใช้ปัจจัยเสริมแรง โดยใช้การกระตุ้น สร้างแรงเสริมแก่เด็ก โดยการให้รางวัลที่เป็นสิ่งของ คำชมเชย การยอมรับ การลงโทษ หรือการไม่ยอมรับในพฤติกรรมนั้น ๆ การแสดงความรัก ดูแลเอาใจใส่ แสดงความชื่นชม แนะนำ ตักเตือน กระตุ้นเตือน ให้กำลังใจ เพื่อให้เด็กแปรงฟันและดูแลสุขภาพฟัน ฉะนั้นจึงสรุปได้ว่า การส่งเสริมพฤติกรรมแปรงฟันของเด็กก่อนวัยเรียน โดยการจัดโปรแกรมกิจกรรมประสบการณ์การเรียนรู้ ประยุกต์ใช้ทฤษฎี PRECEDE Framework ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมแปรงฟันและการดูแลสุขภาพฟันของเด็กก่อนวัยเรียน โดยทำให้เด็กก่อนวัยเรียนมีความรู้ มีทัศนคติ มีการปฏิบัติตัวในเรื่องการแปรงฟันและการดูแลสุขภาพฟันไปในทางที่ดีขึ้น และปริมาณคราบจุลินทรีย์บนตัวฟันไม่เพิ่มมากขึ้น ประสบการณ์การเรียนรู้ดังกล่าวนี้ส่งผลให้เด็กก่อนวัยเรียนเกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมแปรงฟันและการดูแลสุขภาพฟันไปในทางที่ดีขึ้น จึงกล่าวได้ว่าการวิจัยครั้งนี้บรรลุผลสำเร็จ เพราะสามารถส่งเสริมพฤติกรรมแปรงฟันของเด็กก่อนวัยเรียนได้ถูกต้องยิ่งขึ้นและมีความต่อเนื่องมากขึ้น ส่งผลให้เด็กก่อนวัยเรียนของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ขององค์การบริหารส่วนตำบลเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่ ที่ได้รับการส่งเสริมพฤติกรรมแปรงฟันมีพฤติกรรมแปรงฟันและการดูแลสุขภาพฟัน มีระดับความสะอาดในช่องปากที่ดีขึ้น และมากกว่ากลุ่มที่ไม่ได้รับการส่งเสริมพฤติกรรมแปรงฟัน ดังนั้น การวิจัยครั้งนี้จึงบรรลุผลตามความมุ่งหมายของการวิจัยที่ตั้งไว้

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะที่ได้รับจากการวิจัย พบว่า เด็กก่อนวัยเรียน มีความรู้ ทักษะ การปฏิบัติตัว เกี่ยวกับการแปรงฟันและการดูแลสุขภาพฟัน เพิ่มมากขึ้นกว่ากลุ่มเปรียบเทียบและเด็กก่อนวัยเรียนมีพฤติกรรมการแปรงฟันหลังอาหารกลางวันทุกวัน วิธีแปรงฟันตามแนวนอน-ซ้ายขวาทุกซี่ การทำความสะอาดแปรงหลังการแปรงฟัน ใช้ระยะเวลาในการแปรงฟันนาน 2 นาที ใช้กระจกส่องฟันเพื่อตรวจดูฟันหลังการแปรงฟัน ได้ถูกต้องและถูกวิธีมากขึ้นกว่า กลุ่มเปรียบเทียบ ดังนั้นควรให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องส่งเสริมและสนับสนุนการจัดโปรแกรมสุขศึกษาในลักษณะนี้แก่ผู้ปกครอง ผู้ดูแลเด็ก และเด็กก่อนวัยเรียนอย่างทั่วถึงทุกพื้นที่ ควรมีการอบรมให้ความรู้ ความเข้าใจในเรื่องการแปรงฟันและการดูแลสุขภาพฟันของเด็กก่อนวัยเรียนให้แก่ผู้ปกครอง ซึ่งจากการศึกษาครั้งนี้พบว่า นอกจากผู้ดูแลเด็กแล้ว เมื่อเด็กอยู่ที่บ้าน ผู้ปกครองมีส่วนสำคัญที่จะสามารถถ่ายทอดความรู้แก่เด็กก่อนวัยเรียนได้ อีกทั้งยังสามารถกระตุ้นและปลูกฝังให้เด็กมีพฤติกรรมการแปรงฟันและการดูแลสุขภาพฟันที่ดีได้ต่อเนื่อง ทั้งอยู่ที่บ้านและศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก การให้ความรู้แก่ผู้ปกครองจึงจำเป็นอย่างยิ่ง และการประยุกต์ใช้เสียงเพลงเป็นสัญญาณเตือนให้เด็กมีการเตรียมพร้อมก่อนแปรงฟัน จัดกิจกรรมให้เด็กแปรงฟันหลังอาหารโดยใช้เสียงเพลงเป็นตัวกำกับนาน 2 นาทีในขณะที่เด็กแปรงฟันเป็นประจำทุกวัน ให้เด็กแปรงฟันเข้าจังหวะเพลงหลังอาหารที่โรงเรียนทุกวัน ซึ่งเป็นระยะเวลาที่เหมาะสมกับเด็ก ซึ่งอาจหาเพลงที่เด็กชื่นชอบหรืออาจเป็นเพลงที่กำลังเป็นที่นิยม เข้ากับตามเทศกาลหรือท้องถิ่นนั้นๆ ก็สามารถช่วยสร้างความเพลิดเพลินและสนุกสนานในการแปรงฟันแก่เด็กได้

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป ควรมีการศึกษาวิจัยในระยะยาวเพื่อศึกษาถึงผลกระทบต่อการเกิดโรคฟันผุในเด็กก่อนวัยเรียน ควรมีการศึกษาวิจัยเพื่อหาทริคหรือเทคนิคในการฝึกทักษะการใช้กล้ำเนื้อในเด็กก่อนวัยเรียนไปด้วย โดยฝึกผ่านทางกิจกรรมการเรียนรู้ในรูปแบบต่างๆ หรือควรนำรูปแบบการวิจัยอื่นๆ มาศึกษาเปรียบเทียบ เพื่อหาแนวทางที่เหมาะสมในการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการแปรงฟันและการดูแลสุขภาพฟัน และควรให้ความสำคัญในการอบรมผู้ดูแลเด็กซึ่งมีบทบาทสำคัญในการให้แรงเสริมแทนผู้ศึกษาและมีอิทธิพลต่อเด็กก่อนวัยเรียนมาก ในเรื่องการให้แรงเสริมอาจชี้แนะเป็นรายบุคคล อันเนื่องมาจากการกิจประจำวันที่มีมากอยู่แล้วจึงอาจไม่ได้ให้แรงเสริมแก่เด็กหรือไม่ได้กระตุ้นเด็กอย่างเต็มที่ การศึกษาครั้งต่อไปอาจทำให้อยู่ในรูปแบบของการให้ครูเป็นผู้ร่วมวิจัยเป็นผลงานเด่น ของศูนย์เด็กเล็กแห่งนั้น ซึ่งน่าจะได้รับความร่วมมืออย่างเต็มที่เนื่องจากเป็นผลงานของครูหรือผู้ดูแลด้วย

บรรณานุกรม

- กองทันตสาธารณสุข. (2551). รายงานผลการสำรวจสภาวะสุขภาพช่องปาก ระดับประเทศ ครั้งที่ 6 ประเทศไทย พ.ศ. 2549-2550.
- ชลีกุล วงษ์ถาวร. (2548). โปรแกรมสุขศึกษาในการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมทันตสุขภาพของเด็กก่อนวัยเรียน อำเภอเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดบุรีรัมย์. วิทยานิพนธ์สาธารณสุขศาสตรมหาบัณฑิต พฤติกรรมศาสตร์และการส่งเสริมสุขภาพ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- รุ่งนภา สนิทรัมย์. (2554). ประสิทธิผลของโปรแกรมส่งเสริมพฤติกรรมการแปรงฟันของเด็กก่อนวัยเรียนในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิตการส่งเสริมสุขภาพ มหาวิทยาลัยราชภัฏ นครราชสีมา.
- สุพรรณิกา อุดลพาน. (2553). การประยุกต์ทฤษฎีแรงจูงใจเพื่อส่งเสริมพฤติกรรมการแปรงฟันของนักเรียนชั้น ประถมศึกษาปีที่ 4-5 อำเภอศรีประจันต์ จังหวัดสุพรรณบุรี. วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สุขศึกษาและพฤติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล.
- อภิรัตน์ บุญศรี. (2548). ผลของชุดการฝึกแปรงฟันตามเทคนิคการแต่งพฤติกรรมที่มีต่อการแปรงฟันของนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียน เกียรติคุณวิทยา จังหวัดนครราชสีมา. วิทยานิพนธ์ศึกษามหาบัณฑิต จิตวิทยาการให้คำปรึกษา มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

ศึกษาเปรียบเทียบเจตนาในพระพุทธศาสนา กับเจตนาในประมวลกฎหมายอาญาของประเทศไทย The Comparative Study of Intention in Buddhism and Intention in Criminal Law of Thailand

นายรัชชัย สิงห์คำ

Thawatchai Singkam

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตเชียงใหม่

Mahachulalongkornrajavidyalaya University Chiang Mai Campus

บทคัดย่อ

บทความวิชาการ เรื่อง “ศึกษาเปรียบเทียบเจตนาในพระพุทธศาสนากับเจตนาในประมวลกฎหมายอาญาของประเทศไทย” มีวัตถุประสงค์ คือ ศึกษาเจตนาในทางพระพุทธศาสนา ศึกษาเจตนาในประมวลกฎหมายอาญา เปรียบเทียบเจตนาทั้งสองฝ่ายในประเด็นต่างๆ อาทิ องค์ประกอบที่ครบเจตนา, เกณฑ์ตัดสินเจตนาว่ามีความเหมือนหรือความแตกต่างกันอย่างไร

จากการศึกษาพบว่า เจตนาในทางพระพุทธศาสนากับเจตนาในประมวลกฎหมายอาญานั้นพบว่า มีทั้งความเหมือนและความแตกต่างกัน สิ่งที่มีความเหมือนกันอย่างเห็นได้ชัดเจนคือ การมีเจตนาเป็นองค์ประกอบในการกระทำความผิดกล่าวคือ ในการกระทำความผิดของบุคคลในแต่ละครั้งจะต้องมีเจตนาเป็นองค์ประกอบภายในที่สำคัญที่สุดเป็นอันดับแรกก่อนที่จะพิจารณาในส่วนอื่นๆ ต่อไป สำหรับความแตกต่างพบว่าเจตนาในทางพระพุทธศาสนาจะพิจารณาการกระทำความผิด หรือถือว่าผิด และเป็นการกระทำที่ครบเจตนาแล้วคือจะพิจารณาถึงเจตนาที่ปรากฏออกมา 3 ทาง คือ ทางกาย ทางวาจา ทางใจ แม้กระทั่งว่าผู้ใดมีเจตนา และได้กระทำความผิดที่ปรากฏทางใจก็ถือว่าเป็นกรรมแล้ว แต่ในทางประมวลกฎหมายอาญานั้นถึงแม้ว่าจะมีเจตนาแต่การที่จะพิสูจน์ว่าบุคคลใดครบองค์ประกอบในการกระทำความผิดหรือไม่จะพิจารณาได้แค่ทางกาย และวาจาเท่านั้น สำหรับทางใจ ถึงแม้บุคคลนั้นจะมีเจตนาแต่ก็ไม่สามารถพิจารณาโทษบุคคลนั้นได้เพราะทางประมวลกฎหมายอาญาถือว่าอยู่แค่ในชั้นคิดยังไม่ได้ลงมือกระทำความผิดที่จะเข้าองค์ประกอบของการกระทำความผิดจึงยังไม่สามารถ กำหนดโทษ และลงโทษบุคคลผู้นั้นได้

สรุปว่า เจตนาไม่ว่าจะในทางพระพุทธศาสนาหรือในทางกฎหมายก็ตาม เป็นเรื่องที่สำคัญเพราะการกระทำต่างๆไม่ว่าจะออกมาในลักษณะ หรือรูปแบบใดประเด็นสำคัญที่สุดที่จะเป็นตัวกำหนดเกณฑ์ในการตัดสินหรือดำเนินการใดๆ จะต้องพิจารณาจากเจตนาเป็นเบื้องต้นทั้งสิ้น ดังนั้นการศึกษาเปรียบเทียบเจตนาในพระพุทธศาสนา และเจตนาในประมวลกฎหมายอาญาจึงเป็นประโยชน์แก่ นักกฎหมาย นักการศึกษา นักการศาสนา ซึ่งจะเข้าใจหลักต่างๆ ในเรื่องเจตนาได้อย่างชัดเจนขึ้นโดยเฉพาะอย่างยิ่ง นักกฎหมายจะเป็นประโยชน์ในการนำไปพิจารณาประกอบการวินิจฉัย ลงโทษ ผู้กระทำผิดด้วยความยุติธรรมอย่างแท้จริง

คำสำคัญ: เจตนาในพระพุทธศาสนา; ประมวลกฎหมายอาญา

Abstract

The purposes of an academic article on “The Comparative Study of Intention in Buddhism and Intention in Criminal Law of Thailand” has three objectives as follows This thesis aims to study an intention in Buddhism, to study an intention in the criminal law of Thailand and to compare an intention in Buddhism and in criminal law of Thailand. According to the study, thought of Buddhism, when compared with the thought of the Penal Code had both similarities and differences. It was clearly seen that there were many similarities in the actions and offense of person each time. However, the most important element and first to consider are the differences found in the thought of Buddhism. It is found that the offense and action must be completed the intent. This appears in three ways: Physical, verbal, and mental. Even though the person has the intent and has karma that is mental or called: Manokarma. This happens with results of karma that the person must receive. But in the Penal code even though persons have the intent but must prove that they have the complete element of the wrong action or not. Persons must consider by physical and verbal only, but not mental. Even though the persons have the intent, they can not consider punishing that person because of the Penal Code. This is called intent without doing the offense which is the complete element of offense. So

they can not assign verdict and sentence that person for punishment.

The study concluded that the intentions both in Buddhism and in criminal law are the most important things. Therefore, the comparative study of intention in Buddhism and in criminal law of Thailand is not only benefit to the lawyers, educators and the religious academic leaders but also to clarify the understanding of the principles of intentions and especially to the lawyers in order to judge fairly.

Keywords: Intention in Buddhism; Criminal Law

บทนำ

กฎหมายเป็นข้อตกลงข้อบังคับของสังคมเพื่อให้มนุษย์ที่อยู่ร่วมกันไม่เกิดความขัดแย้งในการที่จะต้องอยู่ร่วมกันเป็นจำนวนมาก อีกทั้งยังเป็นการสร้างกรอบการบังคับไม่ให้บุคคลใดบุคคลหนึ่งละเมิดสิทธิ และเสรีภาพของบุคคลอื่นเป็นข้อกำหนดให้คนในสังคมต้องยอมรับ และปฏิบัติทั้งนี้ก็เพื่อสร้างความสงบ ความเป็นระเบียบเรียบร้อยของสังคม ดังมีสุภาษิตลาตินบทหนึ่งกล่าวว่า “ที่ไหนมีสังคม ที่นั่นมีกฎหมาย” (Ubi Societas ,Ibi Jus) (แสง บุญเฉลิมวิภาส, 2553: 34) แต่กระนั้นก็ตามก็ยังมีบุคคลเป็นจำนวนมากที่ไม่ได้ใส่ใจในกรอบของกฎหมาย ที่ซึ่งเป็นข้อบังคับ ข้อตกลง ซึ่งเป็นแนวทางในการปฏิบัติ ยังฝ่าฝืนกระทำการที่มีขอบดังกล่าวอยู่เนืองๆ ซึ่งเหล่านี้กฎหมายได้วางหลักเกณฑ์การลงโทษผู้ที่ฝ่าฝืนไว้ตามความหนักเบาของการกระทำความผิดทั้งนี้ก็ขึ้นอยู่กับ ดุลยพินิจของผู้ใช้กฎหมายในการพิจารณาตัดสินลงโทษผู้กระทำความผิดดังกล่าวแต่ถึงอย่างไรก็ตาม ปอ.มาตรา 59 บัญญัติว่า บุคคลจะต้องรับผิดชอบในทางอาญา ก็ต่อเมื่อได้กระทำโดยเจตนาเว้นแต่จะได้กระทำโดยความประมาท กระทำโดยเจตนาได้แก่ กระทำโดยรู้สำนึกในการที่กระทำ และในขณะที่เดียวกันผู้กระทำประสงค์ ต่อผล หรือยอมเล็งเห็นผลของการกระทำนั้น จึงจะเห็นได้ว่ากระทำความผิดต่างๆเหล่านี้ต้องมีการลงมือกระทำซึ่งตัวที่บ่งบอก และชี้ให้เห็นชัดเจนในความผิดที่กระทำไม่ว่าจะเป็นในกระบวนการตัดสิน หรือพิจารณาทางกฎหมายก็อาศัยเจตนาเป็นหลักสำคัญในการตัดสินผลของการกระทำความผิดของบุคคล (สมชาย พงษ์พัฒนาศิลป์, 2552: 15 - 43)

พระพุทธศาสนาเป็นศาสนาที่ว่าด้วยความจริงของชีวิตเป็นศาสนาที่ว่าด้วยความ เป็นเหตุ เป็นผลเป็นศาสนาที่สอนให้เห็นถึงความดับทุกข์ เป็นศาสนาที่ได้วางหรือบ่งชี้ในการก

ระทำว่า เจตนา เป็นตัวกำหนดในเรื่องบาป บุญ โทษ ผลของการกระทำ ดังพุทธวจนะขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าตรัสไว้ว่า “เจตนาหิ ภิกขเว กम्मํ วทามิ” (พระไตรปิฎกภาษาไทย เล่ม 22 ข้อ 63: 385) แปลความว่า ดูก่อนภิกษุทั้งหลายเรากล่าวเจตนาว่าเป็นกรรม” (พระไตรปิฎกภาษาไทย เล่ม 22 ข้อ 63: 577) ฉะนั้น กรรมคือกิจที่บุคคลลงใจทำ หรือทำด้วยเจตนาซึ่งประกอบไปด้วยความจงใจแล้วกระทำด้วยกาย วาจา ใจ ถ้าทำด้วยไม่เจตนา ถ้าไม่มีเจตนาก็ไม่ถือว่าเป็นกรรม ทั้งนี้เพราะพระพุทธศาสนาเชื่อว่ากรรม เป็นเครื่องบ่งชี้ หรือแสดงออกซึ่งเจตนา ดังนั้นจากหลักพุทธพจน์ดังกล่าว ถือว่าเป็นหลักเป็นอมตะวาจาที่ชาวพุทธหรือพุทธศาสนิกชนยังยึดถือ และปฏิบัติเพื่อให้อยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขลดปัญหาต่างๆ ในสังคมที่ตามมา หลักเกณฑ์ในเรื่องเจตนาจึงเป็นเกณฑ์ในการตัดสินที่จะเป็นสิ่งที่บ่งชี้ได้ว่าการกระทำใดที่เป็นองค์ประกอบสำเร็จเป็นความผิดในเรื่องกรรมทางพระพุทธศาสนาก็น่าจะมีสอดคล้องตามหลักในเรื่องเจตนาในประมวลกฎหมายอาญา

เจตนาในพุทธศาสนา

การกระทำที่จัดว่าเป็นกรรมได้นั้นจะต้องประกอบไปด้วยปัจจัย 2 อย่างคือ

1. ต้องมีเจตนา (intention) คือ มีความตั้งใจ หรือจงใจจะทำการมนั้น
2. เมื่อมีเจตนาแล้วก็ลงมือกระทำกรรมนั้นๆ การลงมือกระทำกรรมตามเจตนาที่ตั้งไว้นั้น สามารถทำได้ 3 ทางคือ ทำกรรมทางใจ หรือจิต ทำกรรมทางวาจา และทำกรรมทางกาย เมื่อมีเจตนา และการกระทำจริงๆ จึงจะสำเร็จเป็นกรรมที่จะก่อให้เกิดผลแห่งกรรม หรือจะเรียกว่าวิบากกรรม ดังนั้นองค์ประกอบของเจตนาในทางพระพุทธศาสนาต้องประกอบไปด้วย มูลเหตุที่แสดงออกมาเป็นกรรม คือ 1. อกุศลกรรม กรรมที่เป็นอกุศล การกระทำที่ไม่ดี กรรมชั่ว หมายถึง การกระทำที่เกิดจาก อกุศลมูลคือ โลภะ โทสะ หรือโมหะ 2. กุศลกรรม กรรมที่เป็นกุศล การกระทำที่ดี หรือกรรมดี หมายถึง การกระทำที่เกิดจากกุศลมูล คือ อโลภะ อโทสะ หรืออโมหะ เมื่อมีองค์ประกอบข้างต้นนี้ได้อย่างใดอย่างหนึ่งแล้วก็จะแสดงออกตามทวาร คือทางที่ทำการ หรือแสดงออกของกรรม จัดเป็น 3 คือ 1. กายกรรม กรรมทำด้วยกาย หรือการกระทำทางกาย 2. วจีกรรม กรรมทำด้วยวาจา หรือการกระทำทางวาจา 3. มโนกรรม กรรมทำด้วยใจ หรือการกระทำทางใจ (พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต), 159: 160) กรรม และวิบาก สามารถแบ่งได้ 2 ประเภท คือ กรรมดีให้วิบากดี และกรรมชั่วให้วิบากชั่วหรือจะใช้ว่ากรรมขาวและกรรมดำก็ได้หรือจะใช้คำว่า “กุศลกรรม”, “อกุศลกรรม” ก็ได้ (ศุภวรรณ พิพัฒพรณงค์ กรีน, 2551: 70 - 71) ความรุนแรงของกรรม หรือวิบากนั้นขึ้นอยู่กับระดับความรุนแรงของเจตนา ฉะนั้นจะเห็นได้ว่า เจตนาของการฆ่ามดตัวหนึ่ง นกตัวหนึ่ง วัวตัวหนึ่ง และคนๆ หนึ่งนั้นย่อมไม่เหมือน

กันมีความรุนแรง ที่ต่างกันมาก เช่น นาย ก ชำมดตายด้วยความรำคาญที่มาได้แขน,นาง ช ฆ่านกตัวหนึ่งตายเพราะรำคาญ ที่ส่งเสียงร้องหน้าบ้านทุกวัน,นาย ง ดักฆ่านาย ช โดยมีการเตรียมการวางแผน และมีการหลอกล่อให้มาพบ จะเห็นได้ว่าทั้งสามกรณีดังกล่าวนี้เมื่อพิจารณาแล้ว ผลกรรม ในการกระทำหรือวิบากที่ได้รับจะไม่เท่ากัน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะขึ้นอยู่กับความยากง่าย ขึ้นอยู่กับการคิดวางแผน ขึ้นอยู่กับวิธีการลงมือกระทำการ และเหตุปัจจัยสนับสนุนอื่นๆ ดังนั้นวิบากของกรรม ที่แต่ละคนทำขึ้นนั้นย่อมได้รับไม่เท่ากัน และผลหรือวิบากกรรม ตามหลักทางพระพุทธศาสนายังส่งผลไปข้ามภพชาติ ดังปรากฏในเรื่องของกรรม 12 อย่างชัดเจน นอกจากนี้ยังปรากฏใน มูลปณณาสก์ มัชฌิมนิกาย แสดงไว้ว่าฆ่าสัตว์ไม่มีความกรุณาเป็นเหตุให้อายุสั้นไม่ฆ่าสัตว์มีความกรุณาเป็นเหตุให้อายุยืนเบียดเบียนสัตว์เป็นเหตุให้มีโรครุม ไม่เบียดเบียนสัตว์เป็นเหตุให้มีโรคน้อย มักโกรธมีความคับแค้นใจมากเป็นเหตุให้ผิวพรรณทราม ไม่โกรธ ไม่มีความคับแค้นใจเป็นเหตุให้ผิวพรรณผุดผ่อง เป็นต้น พบว่าในทางพระพุทธศาสนา มีเกณฑ์ตัดสิน กรรมดีและกรรมชั่วไว้เป็น 2 ประการดังนี้คือ 1. พิจารณามูลเหตุของการกระทำว่าเป็นกรรมนั้นเกิดจากเจตนาเช่นใด 2. พิจารณาผลลัพธ์หรือวิบากของกรรม

เจตนาในประมวลกฎหมายอาญาของประเทศไทย

เจตนาในประมวลกฎหมายอาญานั้นเป็นองค์ประกอบภายในซึ่งในการกระทำความผิดตามประมวลกฎหมายอาญานี้จะพิจารณาหลักเกณฑ์ที่สำคัญที่สุดในเรื่องขององค์ประกอบในการกระทำ ความผิดเป็นเบื้องต้น เมื่อการกระทำของบุคคลใดที่ครบองค์ประกอบในการกระทำความผิดดังที่กฎหมายบัญญัติไว้แล้วผู้นั้นก็ต้องรับโทษตามที่กฎหมายบัญญัติไว้ในขณะนั้น สำหรับเจตนาในกฎหมายอาญาได้วางหลักไว้ใน ปอ.มาตรา 59 บุคคลจะต้อง “รับผิด” ในทางอาญาก็ต่อเมื่อได้กระทำโดยเจตนากระทำโดยเจตนา หมายถึง กระทำโดยรู้สำนึกในการที่กระทำ และในขณะเดียวกันผู้กระทำย่อมประสงค์ต่อผล หรือย่อมเล็งเห็นผลของการกระทำนั้น และใน ปอ.มาตรา 60 ยังบัญญัติไว้ว่า ผู้ใดเจตนากระทำต่อบุคคลหนึ่งแต่ผลของการกระทำเกิดขึ้นกับบุคคลอีกคนหนึ่งโดยพลาดไปให้ถือว่าเจตนากระทำต่อบุคคลผู้ที่ได้รับผลนั้นด้วย(สมชาย พงษ์พัฒนาศิลป์ และเผ่าพันธุ์ ขอบน้ำตาล, 15-43) ดังนั้น จึงสามารถแบ่งเจตนาตามประมวลกฎหมายอาญานี้ออกเป็น 3 ประเภทคือ

1. เจตนาประสงค์ต่อผล หมายถึง รู้สำนึกและมุ่งหมายจะให้เกิดผลขึ้น
2. เจตนาเล็งเห็นผล หมายถึง ไม่ได้ประสงค์ต่อผล คือ ไม่ได้มุ่งหมายให้เกิดผลขึ้น แต่เล็งเห็นได้ว่าจะเกิดผลขึ้นอย่างแน่นอนเท่าที่จิตใจของจิตใจของบุคคลที่อยู่ในฐานะเช่นนั้นจะเล็งเห็นได้